

Les meves reflexions sobre el futur encaix d'Andorra amb la Unió Europea

Marc Forné i Molné

Vull afegir-les a tot el que s'ha dit i repetit sobre les negociacions d'Andorra amb la Unió Europea, el nostre entorn natural i la part del món que ha anat més enllà en la defensa de la democràcia i dels drets de les persones.

Abans de res més, s'ha de destacar que el nostre petit país és l'únic estat situat entre dos membres de la Unió: França i Espanya. El primer va ser fundador de la Comunitat Econòmica Europea, aquell inicial mercat comú, i el segon es va adherir, acabada la llarga dictadura del general Franco, junt amb Portugal, a la macroestructura europea que tants avantatges els ha donat.

La intenció dels fundadors era, sobretot, preservar la pau a Europa després de les guerres mundials, en les quals el paper d'Alemanya, del Regne Unit i de França va ser fonamental. Aquell primer tractat dels sis fundadors va tenir l'efecte que s'esperava: el més llarg període de pau entre els veïns europeus, encara que el desmembrament de Iugoslàvia va fer possible que la temuda guerra arribés a Europa, que ja hi va fer un paper galdós com de costum. Després, tal com passa a qualsevol estructura de poder o de semipoder, la màquina burocràtica i política de Brussel·les i d'Estrasburg han anat creixent i s'han convertit en un monstre enorme que cada dia inunda els estats membres amb les seves directives, recomanacions i acords. En part per això, els populistes d'Anglaterra van obtenir un brexit que ara molts lamenten. Potser cal ara recordar que de vegades Andorra ha fet lleis pròpies seguint les directives de la Unió Europea, i a casa nostra s'han aplicat decisions europees, mentre que alguns dels vint-i-set estats membres, o els que fossin llavors, tardaven entre quatre i cinc anys a legislar sobre allò que els indicava Brussel·les.

Podem recordar els elegants polítics i els buròcrates de Brussel·les que amb tota la seva enorme maquinària de papers i ordinadors van haver de veure con al túnel del Mont Blanc es va encendre un camió i va provocar una catàstrofe amb dotzenes de morts. Un desastre que era ben previsible, ja que els camions hi passaven en cua ben a prop un de l'altre. A Brussel·les van córrer a fer noves directives, i tant França com Itàlia (per cert, estats fundadors) les van aplicar. Van córrer a fer un túnel de seguretat i escapament, tal com després el va haver de fer

al túnel del Cadí, molt llarg i transitat, i també al d'Envalira, molt més curt, menys transitat i que ja tenia un sistema homologat de ventilació.

Ho dic perquè mentrestant a Andorra estàvem foradant el túnel del Pont Pla, que uneix la vall del Nord amb Andorra la Vella i Escaldes. El ministre, Càndid Naudi, em va dir que malgrat les nostres mesures de seguretat (entre d'altres, que no hi passen camions), amb un augment prudent del cost global, podríem adjudicar una galeria de servei i salvament. Així ho vam fer i el resultat fou que aquest túnel va obtenir el guardó de millor túnel urbà del 2008. Pel seu túnel de seguretat hi poden pujar o baixar les ambulàncies que atenguin les set portes de salvament que hi ha (molt més pròximes entre elles que allò que demana la inefable directiva europea...).

Per tot el que diem i per altres motius, no ens ha d'estranyar que del primer paràgraf que es referia als estats de dimensió reduïda que es troben enclavats dins la UE (San Marino i Andorra) o que hi tenen fronteres (Mònaco i Liechtenstein) no fos finalment el que figura al tractat de Lisboa, després del fracàs del projecte de Constitució europea preparat i redactat, precisament, per un dels nostres excoprínceps, el Sr. Giscard d'Estaing.

Però aquella fita important, assolida mercès al bon treball del nostre ambaixador Juli Minoves i Triquell, assenyala el fet innegable que tots els quatre miniestats ja hi érem molts segles abans que comencés a prendre forma l'actual Unió. Tot això ja és història, però s'ha de remarcar que al segle XIII i de forma ben particular per a cadascun, els quatre microestats europeus van coincidir a establir la seva existència i sobirania diferent de la dels altres grans estats, que amb prou feines començaven a ser-ho.

Tampoc ens ha d'estranyar que els negociadors de la Unió Europea posin uns punts de sortida, que l'Albert Pintat i Santolària qualifica a Prada mateix i encertadament dels "màxims" que demanen els tècnics al començament de qualsevol negociació. Ell en va ser peça important a final dels anys vuitanta, quan amb el cap de Govern Josep Pintat, el síndic Francesc Cerqueda i un bon equip polític, jurídic i tècnic, van obtenir aquell Acord firmat l'any 1990 tal com ha quedat. Eren altres moments i la màquina europea encara tenia dimensions prudentes. Però ni abans, ni molt menys ara, s'ha anat cap a la unitat política desitjada i imprescindible per competir amb Rússia, on sempre ha manat un tsar o un altre; amb els Estats Units d'Amèrica, que van reunir cinquanta estats diferents després de guerres, o amb la Xina, on la dictadura del Partit Comunista o el que siguin els seus dirigents els permet prendre decisions com a Rússia, al marge del seu poble, o fent que aquest hi combregui poc o molt, gràcies a les polítiques controladores i repressives més modernes.

Potser en aquesta gran diferència que hi ha entre una vella Europa bressol i mantenidora de la democràcia i dels drets de la persona, i la manera com tracten i han tractat llurs pobles tots els altres, especialment els que tenen hidrocarburs a terra o potencial nuclear. Hi podem esbrinar un dels orígens de la fidel aplicació que fan els buròcrates i els polítics europeus de la màxima o principi que diu allò de fort amb els febles, i feble amb els forts....

És el que hi ha, i de la nostra petitesa i dependència estant, hi hem de comptar. Però també cal que es digui més sovint i més fort que Andorra tenia uns vuit mil habitants només fa uns

setanta anys; que avui en té més de vuitanta mil; que de menys de mil votants, s'ha passat a més de vint-i-sis mil; que la innegable prosperitat del país ha irradiat cap a les comarques veïnes, sobretot d'Espanya; que som l'únic estat no membre de la Unió Europea que ha tingut una majoria d'habitants de la Unió, i que tot això no ho pot dir ningú més.

Ara que no em cal ser políticament correcte sempre, he de dir que fa la impressió que, pel costat europeu, es vulgui mantenir amb els petits tot allò que molts d'ells no respecten o fan respectar quan volen.

El fet de poder incloure en aquest escrit la reflexió sobre fets ocorreguts durant el present any 2022 (i també els no ocorreguts, com per exemple l'acabament de la negociació de l'Acord sota presidència francesa), em permet de parlar de l'espantosa guerra d'Ucraïna i del pobre paper que hi fa la Unió o la no-Unió Europea. Podem tornar a la màxima referida abans i, malauradament, hem de constatar una certa hipocresia en la forma com es veu tot de Brussel·les estant. Sense ser mai un antieuropeu, que d'aquests ja en tenen tots ells prou i massa a casa seva, cal reivindicar els valors fundacionals per dir que s'han de respectar molt les especificitats de cada país, per tal de poder mantenir un discurs moral que no grinyoli.

Crec que si els polítics de la Unió volen imposar les seves línies vermelles en la negociació, els polítics andorrans també les poden posar damunt la taula i defensar-les aferrissadament. Ens consta que ho fan i encara ho hauran de fer més per tal que s'arribi a un Acord ben específic per Andorra, oblidant allò dels vestits a mida que és una fal·làcia, sobretot quan es tracta dels grans i dels més grans.

Aquelles àrees que formen part del nostre ADN, tan ben enumerades en la ponència 14 per l'Albert Pintat, formen part d'aquelles línies vermelles per a les quals s'ha de trobar solucions. Al meu entendre, no poden servir per aquells temes allò dels períodes o terminis permanents, perquè vint o trenta anys passen molt de pressa i, tal com van les coses, ningú no pot preveure en quina situació es trobarà el món i, particularment el Vell Continent l'any 2050.

Ens hem d'esforçar per mantenir cadascuna de les nostres especificitats. De manera molt fonamental el dret d'Andorra a regular la immigració, la circulació i establiment de persones, a mantenir la seguretat i pau ciutadanes que molts, especialment a les grans ciutats, poden legítimament enyorar, i també a mantenir estructures basades en el nostre petit volum.

Molts problemes s'han presentat i es presenten a la Unió Europea: en primer lloc la guerra de Síria i l'allau de refugiats que provocà, després la guerra d'Ucraïna i la fugida cap a Europa dels ucraïnesos i després dels russos que no volen ser allistats per anar a lluitar en una guerra que n'havien dit "operació militar especial". A més a més la divisió d'opinions i la pujada del populisme de l'extrema dreta i dels euroescèptics que ara volen reformar la Unió des de dins. Tot plegat, amanit amb la crisi econòmica que arriba, posa a la Unió Europea ben de cara a la paret pel que no ha fet durant tants anys.

Mentrestant, o al mateix temps, com una cosa rutinària, però fonamental per a Andorra, s'allarguen unes negociacions que hauran d'acabar amb un referèndum de tots els votants

andorrans per aprovar o no l'Acord al qual s'arribi. I tot això entre les queixes que arriben al Govern sobre la poca informació que es dona i les lògiques explicacions que surten del Govern i que ens recorden aquella llarga polèmica promoguda per l'oposició de llavors sobre "el qui, el què i el quan" de final dels anys vuitanta, poc abans de l'Acord duaner. És clar que aquell no estava sotmès a cap mena de referèndum perquè, entre d'altres coses, encara tenien la paella pel mànec els Coprínceps, que segurament es van adonar llavors que calia tornar la plena sobirania al poble i no aquella mena de regalia que va crear el governet i va reduir encara més el paper del Consell fins a convertir-lo de fet en un conselleret.

Ara ens hi juguem el futur del país, i les presentacions que fa el Govern a cada parròquia comencen a aportar la llum que es reclamava.

Comptat i debatut, jo també penso que no s'ha de tenir un mal Acord, que depenem i dependrem molt d'Europa. S'hauria d'obtenir el que tenim i una mica més, tal com es deia i es negociava abans de l'Acord duaner. Si s'hi arriba i els votants ho refermem en referèndum, haurem posat les bases per tal que ens en puguem sortir i Andorra pugui seguir sent aquell "oasi de pau" que es feia servir com a eslògan fa temps.

El que és innegable és que el canvi de la direcció de les negociacions, passant a començament d'aquest 2022 dels tècnics als polítics europeus, ja permet albirar que no ens trobem davant una màquina tecnocràtica llunyana i sense aproximació a la realitat de cada lloc que negocia. A més, Andorra també ha de ser un dels estats en els quals els nostres dirigents es poden adreçar al poble de manera molt directa. Tots podem intercanviar dades i opinions molt millor que als estats grans que formen la Unió. Cal que aprofitem això per fer-los arribar que encara que sovint semblem quatre gats mal avinguts, quan es tracta del futur del nostre país i de les generacions que el viuen i el viuran, podem ser, com a mínim, tan dignes com tots els que han contribuït a portar el nostre país del feudalisme als temps presents. I si podem, tal com ens ha explicat el Cap de Govern, aprofitem la negociació per millorar algunes lleis que l'excessiva voluntat legisladora de fa ben poc ens ha portat a l'actual garbuix de disposicions poc pensades per a Andorra. A veure si resultarà que en alguns temes hem estat més papistes que el papa i malgrat l'excessiu burocràtic diari de Brussel·les, allò que ens interessa pot esdevenir millor i permanent, no pas transitori.

Marc Forné i Molné
Cap de Govern 1995-2005